

Porabje

TEDNIK SLOVENCEV NA MADŽARSKEM Monošter, 13. oktobra 2022 - Leto XXXII, št. 41

»DOVOLITE MI TOREJ, DA PRAZNUJEM, NOROST JE KONČNO UMRLA«

Obe buči sta bili nagrajeni
stran 5

Rauže iz kreppapira ...
stran 6

»Če maš v glavi vse popucano, te nika ne mauti«
stran 10

Pred 30. leti se je goraudpro mejni prehod Martinje-Gornji Senik

»DOVOLITE MI TOREJ, DA PRAZNUJEM, NOROST JE KONČNO UMRLA«

Rejči, stere so zapisane v naslovi, je 21. avgusta 1992 povedo vogrski predsednik *Árpád Göncz*, gda je vküper s slovenskim

18. marca 1990. Civilna iniciativa, v steroy je biu tüdi *Srečko Kalamar* iz Trdkove, ga je pripravila zavolo napovedanoga šir-

srčnost našoga srca in te nam niti ena kriza nede prišla do živoga. Ške več. Pomalek mo začnili vörvati, ka obstaja tüdi peta stran neba. Tau je nebau samo.»

Slavnostni guč na prireditvi sta mela slovenska parlamentarna zagovornica *Erika Köleš Kiss* in poslanec v slovenskom državnem zbori *Damijan Zrim*. »Do spremembe političnoga režima leta 1989 so lidge k nam leko prišli samo tak, če so meli dovolilnico za obmejni pas. Do té dovolilnice je nej bilau na

leko prijeti,« je spaumnila parlamentarna zagovornica, stera je vesela, ka zdaj oprejta granica dopüşča povezovanje in pajdaške stike, tüdi tau, »ka saused leko k sausedi pride na posanco vina, pa ka leko vörniki pridejo k svetim mešam na Vogrsko, tak kak je tau inda svejta bilau.« *Damijan Zrim* je prva povedo, ka se je po prvi svetovni bojni raztala paut Slovincov, steri živejo pod Srebrnim bregom, po drügi svetovni bojni pa je prišo ške üjši cajt tak imenovane Železne zavese. »Leta 2004 sta tak Slovenija kak Madžarska vküper staučili v združeno Evropsko unijo. Tau je biu stopaj, steri je pripomogo k tomi, ka so se granice čista gorodprle,« je povedo slovenski poslanec in na konci ške cujdau: »Brodim, ka preminauče generacije tau svobodo, stero zdaj mamu, bole cenijo. Na nas, mlajši generaciji ge, ka granice ostanajo oprejte, lidam na Goričkom in v Porabji pa

damo priliko, ka živemo ške naprej v sožitji.« Predsednica ZSM *Andrea Kovács*, stera je v imeni obei organizatorov lepau

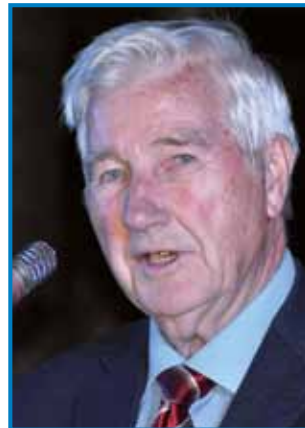
li mejni prehod, steroga smo že vsi dugo dugo čakali. Želejm si, ka bi se po toj pauti ške dosta in dugo vozili Slovenci z

Erika Köleš Kiss

Damijan Zrim

Andrej Gerenčer

Martin Ropoš

predsednikom *Milanom Kučanom* malo pred štrto vöro zadvečerka slavnostno prejkvrezu trak in se je s tem tüdi uradno goraudpro mejni prehod Martinje-Gornji Senik. Té rejči so bile tüdi naslov slavnostne prireditve, na steroy smo se preminauči petek spaumnili toga zgodovinskoga dogodka. Slavje sta pripravili Zveza Slovencev na Madžarskem (ZSM) in Občina Gornji Petrovci.

Po tistom, ka sta slovenski in vogrski graničar z drautom simbolično dozaprla granico, smo se leko v programi, steroga je pripravila *Valentina Novak*, tüdi ob pomauči starih video posnetkov spaumnili, kak je bilau te, gda je bila granica dozaprejta. Med programom, v sterom so se notpokazali porabski šaularge, slovensko in vogrsko himno pa je zapopejvo senički mešani pevski zbor Avgust Pavel, so porabski mlajši na oder prinesli tüdi neka plakatot, takših, kakše smo vidli na protesti v Martinji

jenja mejnoga pasa s 100 na 1000 metrov: »Tistoga cajta smo večkrat šli na Gorenji Senik, samo ka smo namesto štiri mogli prevoziti okauli 70 kilometrov, vej pa smo mogli titi prejk prehoda Hodoš-Bajánsenye.« Na protesti so nej bili samo Goričanci, liki tüdi porabski Slovenci, steri so se pelali domau s prireditve, stera je bila v ljubljanskem Cankarjevom daumi. »Té dogodek je biu fejst odmeven in nam je dau volau za dodatne aktivnosti za tau, ka se té naš mejni prehod gorodpre čim bole brž,« pravi *Srečko Kalamar*, steri se ške spaumni, ka je »prauti sausedni vesnici, pa čiglij so v njoj živeli Slovenci, že pogled biu pregrešen, ka pa bi ške bilau, če bi si vüpo šeta ti ob mejni črti. Čiglij so nas v šauli včili o štirih stranaj neba, so za nas te bile samo tri.« *Srečko Kalamar* je ške pravo: »Dragi moji, bojte ponosni na svoje korenje, na kraje, v sterih živemo, pa na

pozdravila vse navzauče, je k rejči pozvala ške *Andreja Gerenčera* in *Martina Ropoša*. »V našoj, te ške velki soboški občini, smo tüdi bili zatau, ka čim bole brž pridemo do toga prehoda. Velko podporo smo meli pri našom predsedniki rosaga, pa tüdi pri naši vladi, večkrat smo šli tüdi na djileše s ta prejdjnimi v Somboteu in v Monošter. Znamo, ka sta bila *Milan Kučan* in *Árpád Göncz* nej samo predsednika, liki tüdi velkiva pajdaša, zatau smo z njuno podporo ležej prišli do našoga cilja,« je pravo nekdešnji soboški župan *Andrej Gerenčer*, steri je ške raztolmačo, ka je zavolo toga, ka je rosag nej meu za tau penez, soboška občina financerala zidino za obmejne organe. Čiglij so od zvünešnjoga ministra *Dimitrija Rupla* daubili obečanje, ka 5 milijonov tolarov dobijo nazaj, »se je tau nej zgaudilo, ali nam je nika nej žau bilau, vej pa smo daubi-

obei strani granice, mlada generacija pa naj poskrbi, ka mo ške naprej leko pravli, ka tü živejo pošteni in dobri pajdaši.« *Martin Ropoš* pa brodi, ka je biu »21. avgust 1992 rejsan en zgodovinski den, na steroga smo v Porabji dugo čakali. Nekak smo bili vajeni, ka so se naši problemi pomalek rešavali. Skor deset let smo delali na tom, ka aj se té naš mejni prehod gorodpre, te je ške deset lejt trpelo, ka smo daubili drügi prehod, Verica-Čepinci, pa ške deset lejt, ka smo daubili poštijo med Verico-Ritkarovci in Gorenjim Senikom.«

Na prireditve, na stero je prišla tüdi generalna konzulka RS v Monoštri *Metka Lajnsček*, več županov z obei strani granice, med njimi je biu tüdi monoštrski *Gábor Huszár*, steri se je vküper z drügimi pohodniki eno vöro pred prireditvijo peški napauto od gorenjeseniške šaule prauti mejnomyi prehodi.

Silva Eöry

Za krepitev slovensko-madžarskih odnosov v korist obeh obmejnih regij

Aprila 2015 je pod pokroviteljstvom veleposlanice Madžarske v Ljubljani *Edít Szilágyi Bátorfi* in veleposlanice Republike Slovenije v Budimpešti *Ksenije Škrilec* v središču Porabja prvič potekal Monoštrski forum. Dogodek je priredila Srednjeevropska

sko sodelovanje med državama je prav tako intenzivno, obe partnerici pa morata najti odgovore na vprašanje energetske krize. Veleposlanik Madžarske v Ljubljani *Andor Ferenc Dávid* je dodal, da opravljata obmejni narodnostni skupnosti vlogo mostu,

izboljšanju turistične privlačnosti obmejne regije, kjer so razvojne razlike zelo opazne. Minister je poudaril tudi pomembnost decentralizacije in podčrtal, da predstavlja meja danes priložnost.

Namestnik madžarskega ministra za regionalni razvoj državni sekretar *Csaba Latorcai* je dodal, da je madžarska vlada v preteklih letih spodbujala izkoriščanje teh priložnosti. Naznanil je, da bodo podpore malim in srednjim podjetnikom v okviru Razvojnega programa slovenskega Porabja deloma nakazane še letos decembra (prvih 109 milijonov forintov), ostala sredstva pa na začetku prihodnjega leta. Predlagal je tudi, da se za Pomurje in Porabje ustvari nova, skupna turistična znamka.

Državna sekretarka pri Uradu Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu *Vesna Humar* je podčrtala, da so nekoč obe obmejni narodnostni skupnosti obravnavali kot marginalni skupini, danes pa

zadeve in trgovino *dr. Lívia Balozsán*. Kot je dejala, so koordinacijo sklada zaupali MURABA EZTS in programskemu odboru, ki bosta razpisala tudi konkretne natečaje. Madžarska stran je po njenih besedah že potrdila sredstva za prvo leto izvedbe, zdaj čakajo še na podoben korak s strani slovenske vlade.

jo vrednote.

Na sklepni okrogli mizi so sodelujoči predstavili svoje poglede na demografske izzive ter priložnosti za vzpostavitev starejšim in mladim prijazne regije. Tretji posvet je povezoval novinar *Dušan Mukič*, na vprašanja, povezana s starostniki, sta odgovarjala profesor *Jože Gričar* in koor-

Gonilna sila vseh dosedanjih forumov je bil generalni sekretar CESCÍ Gyula Ocskay (na levi), ki se je za pomoč pri pripravi zahvalil generalni konzulki RS Metki Lajmšček. Pokrovitelji letošnjega dogodka so bili (z leve) monoštrski župan Gábor Huszár ter veleposlanika dr. Marjan Cencen in Andor Ferenc Dávid

služba za čezmejne iniciative (CESCI), pomembno vlogo pri pripravi pa je imel tudi zaslužni profesor Univerze v Mariboru *prof. dr. Jože Gričar*. Med dosežki kasnejših forumov velja omeniti pobudi za ustanovitev Evropskega združenja za teritorialno sodelovanje MURABA ter Slovensko-madžarskega skupnega finančnega sklada.

4. oktobra letos je bil po štiriletnem zatišju v Slovenskem domu 5. Monoštrski forum, ki se ga je udeležilo več kot sedemdeset gostov. Po pozdravnih besedah generalnega sekretarja CESCÍ *Gyule Ocskayja* je zbrane nagovoril župan Monoštra *Gábor Huszár* in izpostavil, da bodo razvoj gospodarstva, podpora starejšim in ohranitev mladih v obmejni regiji možni le s koriščenjem sredstev iz prej omenjenega skupnega sklada.

Veleposlanik RS v Budimpešti *dr. Marjan Cencen* je opozoril, da sta Slovenija in Madžarska prijateljski sosedi, medsebojni obiski turistov pa vseskozi naraščajo. Gospodar-

obe vladi pa bi se morali posvetiti razvoju infrastrukture na obeh območjih. Opozoril je tudi na prihajajočo recesijo, v kateri pa bo kljub vsemu po-

Tretji posvet foruma je bil namenjen pogovoru o demografskih izzivih - na njem so svoja stališča izrazili mlajši in starejši poznavalci problematike iz Porabja, Pomurja in širše regije

trebno omogočiti odločitve na lokalni ravni.

Na prvem posvetu foruma so sodelovali visoki predstavniki slovenske in madžarske politike. Slovenski minister, pristojen za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, *dr. Aleksander Jevšek* je najavil, da bodo razpisali v novi evropski finančni perspektivi 2021-2027 predvidoma objavljeni že v prihodnjem marcu. Poudarek bo na biodiverziteti in

predstavljata predvsem socialni in ekonomski potencial. Navedla je primer monoštrskega Slovenskega doma, ki naj bi s prepletanjem kulturnih in gospodarskih dejavnosti predstavljal dobro prakso, obenem pa opozorila na potrebnost digitalne in zelene preobrazbe.

O Slovensko-madžarskem skupnem finančnem skladu je spregovorila vodja oddelka na Ministrstvu za zunanje

Posvetovanje v Monoštru, ki ga je podprlo tudi madžarsko Ministrstvo za zunanje zadeve in trgovino, je pritegnilo lepo število udeležencev. V prvi vrsti (z desne) Karel Holec, Ferenc Horváth, dr. Lívia Balozsai, Vesna Humar, Csaba Latorcai in dr. Aleksander Jevšek, ki so sodelovali tudi v razpravah.

V nadaljevanju foruma sta sledili okrogli mizi, prvo je vodil direktor CESCÍ *Mátyás Jaschitz*. Na tem drugem posvetu so sodelovali predsednica slovensko-madžarske sekcije Industrijske in trgovinske zbornice Madžarske *Bernadett Balogh*, član predstva Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti *Dušan Orban*, predsednik Državne slovenske samouprave *Karel Holec*, vodja programa Interreg VI Slovenija-Madžarska *Aleš Mrkela*, generalni direktor družbe Westpannon Team Nonprofit Kft. *Tibor Polgár* in predsednik Razvojnega sveta pomurske regije *Tadej Ružič*. Udeleženci okrogle mize so razpravljali o izkušnjah pri sodelovanju v obmejni regiji, o potencialih, ki morda niso v zadostni meri izkoriščeni, o dobrih projektih pobudah, ki pa včasih z iztekom programa zamrejo, oziroma o razvojnih zamislih, ki so lahko možnosti za spremembe, medtem pa ohranja-

dinatorka projekta *MotivAge Mateja Kučan*. Problematiko mladih so osvetlili direktor MURABA EZTS *Bálint Papp*, predstavnik porabske mladine *Tomaž Kovács* in predsednica Pomurskega madžarskega mladinskega društva *Ines Ftičar*, o krepitvi skupnosti pa je spregovoril predsednik večnamenskega društva v kraju *Oszkó István Kovács*. Vsi so se strinjali, da je staranje značilno za vso obmejno regijo in da je treba mladim ob gospodarskih možnostih zagotoviti tudi primerno družabno in kulturno življenje.

Podobni forumi - čeprav jih prirejajo najpogosteje le letno enkrat - so dobra priložnost, da se srečajo akterji, ki se trudijo za uresničitev zelo podobnih ciljev. Z izborom srečanja pa so podpisniki monoštrske pobude že petič dokazali, da je strokovnjakom na obeh straneh slovensko-madžarske meje mar za Porabje.

-dm-

PREKMURJE

Najbavše firme

Novine Vestnik so ob pomauči Pomurske gospodarske zbornice (PGZ) voodabrale najbavše pomurske firme v leti 2021. Med velikimi je gvino Farmtech iz Ljutomera, med srednje velikimi soboški Roto, med malimi Megras iz Murske Sobotice, med mikro pa Glasmetail s Krajne. Strokovna komisija je voodabrala tudi naj zaposlovalca, firmo, stera najbolje skrbi za svoje delavce. Tau priznanje je daubo lendavski Virs. Najbavšo pomursko firmo so voodabrali tudi bralci Vestnika. Največ glasov so dali firmi Kompas Pomurje za Hotel Belmur. Kipce sta na slavnostni prireditvi (bila je v soboškom Gledališči Park), na stero so pauleg podjetnikov in predstavnikov lokalne politike prišli ške ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Irena Šinko, minister, pristojen za razvoj in evropsko kohezijsko politiko, Aleksander Jevšek in predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Tibor Šimonka, podelila Robert Grah, direktor PGZ in Adriana Gašpar, direktorica Podjetja za informiranje. Slavnostni guč je meu predsednik Gospodarske zbornice Slovenije Tibor Šimonka. On je med drugim pravo, ka je trnok fontoško, ka de firman dobro: »Če de gospodarstvu dobro, de dobro vsem nam. Te mamu blaginjo (jólét), ka je v gnešnjij žmetnij cajtaj ške telko bole fontoško.« Pravo je ške, ka gé v Pomurji dosta dobrih firm. Tau kažejo tudi podatki. Tak se je dodana vrednost na zaposlenoga v zadnjom leti zvekšala za deset procentnih točk, dobiček iz poslovanja pa je zraso za 23 procentov. Šimonka je ške napovedo, ka v zbornici vupajo, ka baudejo do konca meseca sprejeti ukrepi, s sterimi de se bar malo dojavila škoda, do stere je prišlo zavolo energetske krize in drugih aktualnih nevol v svejti.

Silva Eöry

NAGRAJENA TUDI PORABSKA SLOVENKA

28. septembra je v dvorani Državnega sveta potekala posebna slovesnost, na kateri so razglasili nagrajence in podelili nagrade XX. nagrajnega natečaja Urada Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu za diplom-

Nagrajenka Barbara Zakoc z ministrom za Slovence v zamejstvu in po svetu Matejem Arčonom

ska, magistrska in doktorska dela na temo Slovencev v zamejstvu in po svetu.

Nagrajenci so priznanja prejeli iz rok ministra Mateja Arčona. Ta je v nagovoru poudaril, da dvajset let, kolikor že poteka ta nagrajni natečaj, dokazuje, da se Urad zaveda velikega pomena spodbujanja mladih, da raziskujejo tematike, povezane s Slovenci v zamejstvu in po svetu. Strokovna komisija je letos dodelila 3. nagrado porabski Slovenki Barbari Zakocs za magistrsko delo z naslovom *Jezikovna podoba dveh slovensko-madžarskih dvojezičnih osnovnih šol v Porabju*.

Barbara je študirala slovenski jezik in književnost ter madžarski jezik s književnostjo na mariborski Filozofski fakulteti. Magisterij je končala leta 2021 in s tem pridobila naziv magistrica profesorica. V svojem delu je obravnavala t. i. jezikovno krajino, znotraj te pa natančneje šolsko jezikovno podobo, tj. vidno jezikovno podobo dveh dvojezičnih osnovnih šol v Porabju

(Gornji Senik in Števanovci), in sicer je natančno analizirala vse tamkajšnje dvojezične napise. Avtorica v uvodnem delu naloge na kratko predstavi slovensko Porabje ter preučevanje jezikovne krajine in znotraj tega šolske jezikovne podobe, kar je relativno novo raziskovalno področje znotraj sociolingvistike, kot tudi dvojezično šolstvo v Porabju. »Raziskava je pomembna tudi za področje jezikovnega načrtovanja javne vidne dvojezičnosti v porabskih madžarsko-slovensko dvojezičnih osnovnih šolah. Raziskava šolske jezikovne podobe s konkretno gradivsko analizo javnih napisov je v slovenskem jezikoslovju novost. Predlaga se,

da se izsledki raziskave objavijo v obliki znanstvenega prispevka,« so še zapisali v utemeljitvi.

Barbaro so na slovesno podelitev pospremili mentorica Anna Kolláth ter njena mama, mož in tudi mali sin.

»Hvaležna sem, da so v Sloveniji nagradili moje delo in s tem izrazili, da cenijo ta znanstveni dosežek in vloženi trud,« nam je zaupala nagrajenka, ki je trenutno na porodniškem dopustu. Na vprašanje, kakšni so njeni načrti, je povedala, da bi bila vesela službe, ki se nanaša na njeno izobrazbo in kjer bi lahko izkoristila v matični domovini pridobljeno znanje. »Tudi ne odklanjam možnosti nadaljevanja izobraževanja, ampak to bi bilo vsekakor samo poleg službe, saj bi zame predstavljalo veliko finančno breme,« je še dodala. Barbari Zakocs v imenu uredništva iz srca čestitamo za prejeto nagrado in ji želimo veliko uspeha v njenem nadaljnjem akademskem življenju.

Nikoletta Vajda-Nagy

Pod Srebrnim brejgom ...

... je grauzdige dojsmeleto, zvekšoga že je sprešano tó. Steri se v tau razmejo, pravijo, ka de dobro vino iz vsega toga vóprišlo. De vóprišlo tam, kama je nej toča vdarila. Prva pa kak so velki vinarge začnili bečke puniti, so trno falo staro vino odavali. Tau nika nauvoga nej, kak bi v tom vsikšo leto gnako bilau.

Tau leto pa v varaši Murska Sobotica spoj nede gnako vögledalo. Čakalo se je, čakalo pa eške se itak ne vej, sto de najviše v njem glavau noso. Zaprav, steri so tisti ali tiste, ka škejo na mesto staroga župana priti. Že smo pisali od toga, ka zdaj njemi Ljubljana krüj rejže. Na, rejže si ga vcejlak sam. Škeli smo prajti, med prejnijimi glavaši v metropoli si je nauvo funkcijo najšo.

Nauvi klub pa si je Josip Jojo Iličič najšo. Legendarni nogometaš, indašnji reprezentant, je na Talanskem nazadnje labdo brso. Tam si je rejsan velko kariero naredo. Nazadnje je pri Atalanti gole davó. V zadnji dvej lejtaj je bole malo brso, puno problemov se je v njem nabralo. Depa, inda na »fuzbal pijaci« 22 milijaunov evronov vrejden Iličič je tam svojo kariero zgotovo. Gnes je eno milijonko vrejden. Kak povejdanó, nauvi klub si je najšo, nazaj v Slovenijo je prišo. Tau se je že eden čas čakalo. Nej samo eden klub ga je škeu za sebe dobiti. Na konci je k Maribori prišo. Depa, tau eške nej vse, ka se kaulak

Tak Alenka Artnik po dobri trej minutaj samo z zrakom v svoji plúčaj nazaj »tagor« plava. Lepau se vidi, ka je vesela, znauva je najbavška. Kuman po svojom trestom leti je s tejm športom začnila (Kejp: splet)

toga godi. Lidge se najbolje za tau gorgemlejo, kakšo plačo de emo. Vejmo, slovenska liga je nej najbolje bogata, leko povejmo, ka jo med bole srmačke leko štemo. Pa se tadale spitavajo, kelko pri svoji 34 lejtaj spoj eške leko naredi.

Od toga, ka eške leko Alenka Artnik naredi, se več niške ne spitava. Pri svoji 40. lejtaj je znauva najbavška na svejti bila. V Turčiji je skur tri pa pau minute v vodej zrak držala pa doj do 116 mejtrov je prišla. Tau je »samo« šest mejterov menje, kak njeni svetovni rekord. Toga je lani na sprtrolejt gorpostavila.

Pri vsejm tejm njoj dosta njeni parter iz istoga športa pomaga. Z njim zvekšoga v Švajci živeta, zmejs pa v Ljubljani tó. Kakoli ka Alenka je v vodej doma, na zemlej vej ostanoti. Tau znamenüje, ka nigdar je nej škela preveč visko lejtati. Ostanola je vcejlak prausen človek, steri že mlade vči.

Nika pa se neškejo tisti navčiti, steri na velke gobe berejo. Tau leto ji je dugo, preveč dugo nej bilau. Vrejme je tak škelo, aj ji nega. Zdaj je perauvnost na velke vóvdarila. Regule pravijo: več kak dvej kili je nej slobaudno vó iz gauške nesti. Depa, na tau skur niške ne gleda. Eške več, na facebook gor kepe davajo, sto je kelko nabro. Gor se nesejo, steri je bole perauven, steri več vala. Pa se leko takše tó čuje: »Dobro, ge sam rejsan štiri kile grbanjov domau prineso. Vej pa nemo je tam njau, drugi je pa poberejo. Depa, nisterni rejsan nemajo mere. Po šest, sedem kil vónesejo!« Pri tejm guči pa se k perauvnosti eške nevoške-
nost kcuje mejša.

Srebrni brejg pri vsejm tejm tiüma ostane. Zavolo človekove nature se djauče.

Miki Roš

OBE BUČI STA BILI NAGRAJENI

V soboto, 1. oktobra, je v Martonvásárju potekalo državno tekmovanje v tehtanju buč velikank, na katerem se je s svojima bučama pomeril tudi Sakalovčan Ádám Vajda. Letos mu je uspelo vzgojiti kar

dovolj padavin, tako rastlin ni bilo treba zalivati. »*Odrezati je bilo treba nepotrebne vitice, samo eno bučo sem lahko pustil na rastlini, saj ima le tako možnost, da zraste v orjaka. Zelo po-*

poškoduje od zunaj. Ádám je svojo rastlino pogosto pokrival z belo rjuho, da bi jo zaščitil pred sončnimi žarki v najbolj vročih poletnih obdobjih.

Mladenič je rastlino ročno opráševal tudi zaradi dobre

tehta,« pojasnjuje gojitelj, ki je oba svoja pridelka z njive odpeljal na državno tekmovanje v prepričanju, da ima dobre možnosti za uspeh.

Imel je prav, saj je z večjo bučo zasedel drugo mesto,

Buča, ki sta na vrtu zasedli veliko površino, je gojitelj zaščitil tudi z mrežo proti toči

Ob tehtanju buče z organizatorji in sponzorji

dve orjaški buči – o tem ste že lahko brali v naši 38. številki. Ádám je bil dijak Srednje okoljske in kmetijsko-tehniške šole Herman Ottó v Sombotelu, ki jo je leta 2012 končal kot vrtnar in tehnik za vzdrževanje parkov, trenutno pa dela v Avstriji. Pred štirimi leti se je odločil, da se bo ob službi ljubiteljsko začel »igrati« z bučami. Sprva je poskušal s kupljenimi semeni, z njimi je vzgojil bučo, težko največ 55 kilogramov. Potem je na spletu videl, da obstajajo veliko večji primerki. Lani je dobil seme z dobro genetsko zasnovo, takrat je buča dosegla težo 181 kilogramov. Letos pa mu je rekorder Tibor Kókai podaril semena iz 630-kilogramske buče, pri Ádámu pa je zrasla buča, težka 465 kilogramov. Sam je kupil še belgijsko seme, iz katerega pa je zrasla 320-kilogramska buča.

Za gojenje buč velikank je potrebna skrbna nega in tudi velika mera ljubezni. Ádám je začel z vzgojo v aprilu, ko je posadil semena. Rastline so bile znotraj tri ali štiri tedne, potem jih je odnesel na vrt in nad njimi zgradil šotor iz folije. K sreči je bilo spomladi

membna so tudi hranila, sprva je rastlina potrebovala dušik, ko je buča rasla, potem pa še kalij. Potrebno je bilo tudi škropljenje, brez katerega rastlina zlahka zbolí,« pravi Ádám in dodaja, da je ena rastlina zasedla od 50 do 80 kvadratnih metrov površine.

V bolj suhih poletnih dneh so buči zalili s 450 litri vode, včasih je pomagala cela družina, posebej njegova mama, ki je kot upokojenka lahko skrbela za buči. Ádám jo je čez dan večkrat

klical iz službe in ji podal navodila o potrebni negi. Ko je bilo zelo vroče ali so kakšen dan zamudili, je bilo potrebno še več vode. Paziti pa so morali, da je ne zalijejo preveč, ker potem buča vsrka vodo in lahko počni. Buča namreč mora biti brezhlebna, med hitro rastjo pod njo nasujejo droben pesek, da se ne

genetike, saj semena ohranjajo koristne lastnosti. Pravzaprav se je rast začela po opráševanju, buča je zrasla za 13 kilogramov na dan, en-

Ádám Vajda s svojimi nagradami

krat pa se je povečala celo za 18 kilogramov.

»V prvih dvajsetih dneh je bila sprememba v teži manj vidna, v naslednjih štiridesetih dneh pa zelo. Sproti sem meril obseg, širino in dolžino buče in na podlagi tabele sem lahko približno izračunal, koliko kilogramov dejansko

njena uradna teža je bila 465,5 kilograma. Manjša, 319 kilogramov težka buča, se je uvrstila na peto mesto, poleg tega pa je ta primerek osvojil tudi naziv najlepše buče (Howard Dill Award). S tem rezultatom se je kot madžarski tekmovalec uvrstil tudi na svetovno lestvico GPC. V Martonvásár ga je pospremila žena Melissza, ki je tudi zelo ponosna nanj. »Najprej nisem bila prav vesela, da se je spet lotil gojenja buče, saj smo spomladi začeli graditi hišo, konec julija pa sva imela poroko in veliko opravkov tudi z organizacijo. Kasneje sem se pa vseeno sprijaznila s to njegovo strastjo, saj mu je to zelo pomembno. Izjemno sem vesela, da mu je uspelo. Vsa družina je navdušena nad rezultatom,« je povedala.

Adam želi naslednje leto nadaljevati gojenje in upa, da mu bo uspelo postaviti rekord ter na tehtnici zagledati magično številko nad 500 kg. (Slika na 1. strani: Ádám z bučama, ki sta razstavljeni na dvorišču Hotela Lipa).

A. V.

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Porabske gobe berejo

Pred trestimi lejtji so se v Porabji pa v vsej tisti železnožupanijski vasaj, stere so paulak meje bile, sploj naletja brale gobe. Gda so rasli lisičice pa grbanji, človek je na pau vore vósokočo v gauško pa en korblec tak nagnauk nabro. Zato, ka te je samo domanjo lüstvo odlo po tej goščaj, drugi, steri so nej ta valaun bili, so samo z dovoljenjom leko v ves prišli, tak ka nej bilau »konkurence«. Drügo pa tau, ka te so gobe nej kipüvali, vsikši je samo telko nabro, kelko je za svoj tau nüco. Zvün tisti srečnežov, steri so v Varaši v Šabler krčmej Avstrijom za šilinge leko odali gobe. Depa té je nej bilau dosta. Tak ka za go-barjanje so tisto bili zlati časi, te so še tam pa te rasli grbanji, gda je puna luna bila pa bila vloga. Sezona za gobe je gesen bila, najboba te, gda so se dinski grbanji skazali.

Tau je zdaj že nikanej tak kak je prvin bilau, dostakrat se zgodi, ka cejlo leto nega gob pa grbanjov. Zato ka vrejmjen že nej tašo kak bi moglo biti, največkrat je malo deža, ka je gobam najbola potrebno. Depa gda rastejo, te je tö težko nabereš, zato, ka je dosta lüstva po goščaj. Pa nej samo grbanje, vse gobe vöpoberajo. Do tejsa mau je tak bilau, ka domanji lidgé pa Varašanci so odli po porabski goščaj, od letos se je tau tü spremenilo, še več lüstva odi po naši goščaj pa nej posamezniki, liki organizirano. Pripelajo se z avtonami v Porabje, nej eden pa dva, liki petnajset ali še več. Lüstva je pa telko, gde stanejo vse je črno. Najboba je tak leko spoznamo, ka vsi ruksake majo na plečaj, zaka, tau ne vejm. Potistim, gda se sparkirajo, vküpstanejo eden pri drugom, etak več kak stau mejterov šurki red ženejo pa nej samo grbanj, niša goba ne ostane za njimi. Gda edno gauštjo prejkpoglednejo te dejo na drügo pa tau tak dé cejli den. Če bi nej s svojimi očami vido ranč bi nej dau valati. En den od Andovec prejk Verice-Ritkarovci do Gorenjega Senika vse gošče so »vöporaubili« (oropali).

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Sedem kandidatov za predsednika države

Državna volilna komisija je po izteku roka za vlaganje kandidatur potrdila osem predsedniških kandidatov, a je Gregor Benzenšek zadnji dan, ko je to še bilo mogoče, umaknil soglasje h kandidaturi in izstopil iz predsedniškega boja. Na volitvah, prvi krog bo 23. oktobra, bodo volivci tako lahko izbirali med Milanom Brglezom (Socialni demokrati in Gibanje Svoboda), Anžetom Logarjem (Romana Jordan in skupina volivcev), Janezom Ciglerjem Kraljem (Nova Slovenija – krščanski demokrati), Miho Kordišem (Levica), Natašo Pirc Musar (Biserka Marolt Meden in skupina volivcev), Vladimirjem Prebiličem (Vesna – zelena stranka) in Sabino Senčar (Resni.ca).

Sprejete spremembe družinskega zakonika

Državni zbor je z 48 glasovi za in 29 proti sprejel spremembe družinskega zakonika, ki določajo, da je zakonska zveza življenjska skupnost dveh oseb. Istospolnima partnerjema v partnerski zvezi pa omogoča, da posvojita otroka pod enakimi pogoji kot zakonca. Spremembe družinskega zakonika sledijo ustavni odločbi, objavljeni julija. V skladu z njo je veljavna ureditev, po kateri zakonsko zvezo skleneta le osebi različnega spola in istospolna partnerja v formalni partnerski zvezi ne moreta skupaj posvojiti otroka, v neskladju z ustavno prepovedjo diskriminacije. Ustavno sodišče je naložilo državnemu zboru, da neustavnost odpravi v šestih mesecih, ter določilo, da do sprememb zakonodaje velja, da je zakonska zveza življenjska skupnost dveh oseb ne glede na spol in da lahko istospolna partnerja v partnerski zvezi skupaj posvojita otroka pod enakimi pogoji kot zakonca. Razprava o predlogu družinskega zakonika, ki se spreminja zaradi odločitve ustavnega sodišča, je dvignila kar nekaj prahu in spodbudila shod nasprotnikov na Trgu republike.

Rauže iz kreppapira na Dnevaj evropske kulturne erbe

29. septembra je razstavni prostor Slovenskoga dauma v Varaši tak vögledo kak kakšen püngrad. Na staulaj so bile vöpostavlene rauže iz papira, štrumpf, žide pa pamuka, ništrne so bile povoskane, druge nej. Dapa za vse je valalo,

Pri staula je Iluška Dončec pokazala, kak se delajo krumpičove rauže iz kreppapira

ka so bile ene lepše kak druge. Te den je Slovenska zveza organizirala delavnico ob Dnevaj evropske kulturne dediščine, na steri so pripravili menško razstavo rokodelskih izdelkov. Navzauče, med njimi generalno konzulko R Slovenije Metko Lajnsček pa etnologinjo soboškoga muzeja Jelko Pšajd, je pozdravila predsednica Slovenske zveze Andrea Kovács, stera je pravla, ka se letos na Dnevaj evropske kulturne erbe najvejšo težo davle trajnostni erbi. Lani smo se na tej dnevaj spravlati s kulinarično dediščino, zatok smo v Andovcaj na domačiji pekli cvrtino (tamadli ali kaup – vej pa za gnako gesti vsakša ves ma drugo ménje), stero smo na konci žmano pogeli tō.

Letošnja razstava je bila bole paša za oči, nej telko za želaudec, je pa hvalila flajsne prste pa roke domanji žensk. Zakoj so rauže iz kreppapira trajnostna erba, erba, stera dugo drži? O tom je predsednica etak razmišlala: »Te rauže duže držijo kak žive, tau je gvüšno. Dapa ta šega, ka se rauže delajo iz papira, že tō dugo drži. Vej pa ženske, stere je ešče znajo delati, so se tau navčile od svoji mater ali pa od

svoji babic. Etak se ta šega prenaša iz generacije v generacijo ali kak se tau lepše pravi, iz roda v rod.«

Ranč tau je vözdignila etnologinja Jelka Pšajd tō, stera je pravla, kak pomembno (fontos) je tau, ka se ešče najdejo ženske, stere se tau »meštirjo« ščejo vsebole navčiti, vej pa samo etak leko gorostane.

Rauže iz kreppapira so gnauksvejta bile v cejlom življenji navzoče po naši vasnicaj. Ali za tau, ka nej bilau živi rauž ali za tau, ka nej bilau pejnež za žive rauže. Iz kreppapira so mejle gnauksvejta sneje pa svadbice püšle na zdavanji, da bi se malo bole »živi« napravili, so püšle okinčali z asparatusom. Dapa iz rauž iz kreppapira so napravili vejnce tō, steri so sprvajali človeka na njegvo zadnjo paut. S takšnimi rauži so okinčali plac pred cerkvami, gda so se pripravlati na firmo (birma) pa so čakali püšpeka, dapa ranč tak z njimi so okinčali križe pri pauti. Rauže iz kreppapira so trno pomembne

bile pri ništrni šegaj, pomislite samo na borovo gostüvanje, gde so baur, kaule, kočüje, konje pa vse drugo okrasili z nji-

Iluš Dončec je rauže namakala v vosek (loj)

mi. Zatok so ženske v vesi cejlo zimo po večeraj delale te rauže. Tistoga ipa je dostaveč žensk frajt melo tau delati, mlade so se včile od starejši žensk, zatok se je pa erba ležej ohranila.

Kak je pravla etnologinja Jelka Pšajd,

toga ipa smo trno veseli, če se še najdejo ženske, stere tau rade delajo, vej pa mlade je trnok težko vcujdobiti tak v Porabji kak v Prekmurji.

Na delavnici so delale tri porabske ženske. Iluš Dončec je pokazala, kak se

Korine je delala Milena Fridl Zelenik. Takše korine so gnauksvejta meli svatje na gostüvanji v Porabji tō

rauže v loj (vosk) namačejo, potistim v mrzlo vodau potisnejo. Etak eške duže držijo. Iluška Dončec je mlado udeleženko včila rauže delati, Margit Korpíč je pokazala, kak se napravi trnjova rauža iz židani pantlikov. Cilika Čato, stera sama tō redi rauže, se je zdaj raj sama tō včila. Organizatorge so pozvali gospau Mileno Fridl Zelenik iz Murske Sobote, stera dela korine, püšle pa vejnce, kakšne so gnauksvejta delali pri nas tō za snejo, ženina, svadbice, družbane, starašice pa starašine na gostüvanji. Vse tau pripravla s pomočjav železni maudlinov. Na tej delavnici so že leko sprobali maudline, stere je Slovenska zveza dala narediti po kopiti stari maudlinov gospe Milene Fridl Zelenik. Najbole živo pa glasno je prav pri njenom stauli bilau, vej se je pa po maudlinaj mlatilo z lesenim klapačom.

Po dobroj vöri dela so bili vsi zadovoljni, leko ka so nauvi »produkti« nej tak lejpi pa formasti bili kak je znajo napraviti »mojstrice«, dapa bili so naši, bili so delo naši rauk. (Kejp na 1. strani: Košara papirnati rauž, kakšne smo vidli na priložnostni razstavi).

Marijana Sukič

TRNOVA PAUT PRVOGA VOGRSKOGA FABRIKANTA VRASTVA

Fabrika vrastva Richter Gedeon je edna največja kemijska firma na Vogrskom, štera je eške gnes zveksoga v rokaj Mađzarov. Stara je že više 120 lejt, stvauro go je možak, šteri je svoj žitek začno kak si-rauta, dosejno največ, ka se leko z ednov vogrskov fabrikov dosejne, svojo paut pa donk trnok žalostno končo.

Gedeon Richter se je naraudo *djenau pred staupetdeset lejta-mi* - 23. septembra 1872 - v maloju vesnici Ecséd v vogrskoj županiji Heves. Njegvi židauvski stariške so mrlji, gda je biu edno leto star, od tistoga mau so ga ranili stari stariške. Gda je končo srednjo šaulo, je začno delati kak praktikant v ednoj patejki v varaši Gyöngyös, te pa je napravu diplomu s té meštrije.

V svojom petdvajstom leti se je napauto po Evropi, štiri lejta se je včiu v engliški, nemški, francuski pa taljanski patejkaj. Gda se je povrno domau, se je začno spravlati s tzv. »organoterapijov« - zdravljenjom betežnikov z vrastvi, napravljenimi iz živinski organov (állati szervek). Leta 1902 je Richter audo cejlo svojo držinsko erbo, ka bi leko prejk-vzeu edno patejko na šurkoj peštarskoj poštiji Úllői. Ozajek, v ednoj iži je napravu svoj laboratorij, v šterom je rédo organoterapijska vrastva. Tistoga ipa so eške prausno tehnologijo nūcali: živinske orga-ne so prejkzaprali, je na drauvno zrezali, posišili, z nji vōpotegnili žir in njini pra sprešali v tablete.

Organoterapija je te trnok popularna gratala, gda so gorprišli, ka adrenalin pomaga zdigniti krvni pritisk (vérnymás) in staviti krvavitev. Tau se je zgaudio vr-nau tistoga réda, gda je Gedeon Richter opéro svoj veštauk. Včasik je začno odavati vrastva z adrenalinom, štera so betežnicke radi kŭpŭvali zavolo fale cejne. Za en malo pa je Richtera patejka mala gratala, zatok je kŭpo eden grŭnt v varaškom tali Kőbánya, gde je do leta 1908 zozido svojo veuko fabriko.

Politika se je v žitek fabrikanta oprvim nutmejšala v cajti republike sovjetov (tanácsköztársaság), gda je rosag od nje-ga vkrajzveu fabriko. Nauvi voditelge so steli, aj Richter sodeluje ž njimi, un pa se je ábo. Na njega so poslali dva detektiva, aj ga zapréta kak prautirevolucionara, sprvoga sta ga eške bila tō. Eden sodelavec pa ma je v pravom cajti dau glas, ka ga škéjo vmoriti, zatok je s svojov držinov

na skrŭma vŭjšo v Szeged.

Gda so zrŭšili diktaturo proletariata, je začnila fabrika od Richtera cvesti: njegva vrastva so dobila 12 zlati medalj na tihinskom, do leta 1932 pa je opro več kak petdeset baut, štere so njegve produkte odavale v skor stau rosagaj. Na tihinskom

Gedeon Richter (1872-1944) - patejkar, začetnik moderne vogrske industrije vrastva

je opéro fabrike tō: na priliko v Bukarešti, Varšoni, Zagrebi, Milani, Londoni, Sao Paoloni in Meksikoni.

V 1930-i lejtaj je bila fabrika Richter tista vogrska firma, štera je največ odavala v drŭge rosage. Moremo pa znati, ka je fabrikant nikdar nej na pausado djemau: vsikdar je samo telko dale staupo, kelko svoji penez je emo. Veuka gospodarska kriza se je njegve firme nej teknila, nej ma je trbōlo lidi vōličiti.

Gedeon Richter je emo méрно držinsko življenje, leta 1902 se je oženo s čerdjavu ednoga lejsnoga industrialca. Daubila sta sina Lászlóna, šteri se je v Zürichu vōnavčo za kemičara. Un se pa je že dau vōokrstiti, vej se je pa oženo z ednov luterankov.

V fabriki Richter je bila atmosfera ranč tak držinska. Prejden se je trŭdo, ka bi njegvi delavci vsikdar méрно in efektivno delali, zmejs pa se dobro počŭtili. Gedeon Richter je eške v sedemdesetom leti vsakši den gorpouisko svojo fabriko, med drŭgov svetovnov bojnov pa je s šenki

vrastvi pomago betežnikom - za tau ma je Redeči križ priznanje tō dau.

Med veukov morijov je fabrika Richter eške leko vōdala tresti nauvi produktov, kak pa je bojna ŭša grtŭvala, je začnilo sfaldjavati materiala. Leta 1942 je mogo Richter kak direktor dojpovōdati, na njegov mesto so postavili »krščanjske« prejdne.

Gda so 19. marcŭša 1944 Nemci okupéráli Vogrsko, se je Richteri posrečilo, ka je poslo svojoga sina vō z rosaga, držinsko imanje pa je prejkspiso na svojo luteransko snejo. Vleti je daubo mogaučnost, ka bi leko s pasošom od Redečoga križa vŭjšo v Švajc. De je pa nej sto tŭnjati fabriko, štero je postavu z žmetnim trŭdom svojoga cejluga žitka. Sprvoga ma je nej trbōlo nositi žuto zvezdo, de so pa té privilegij njilaške (puščičarji) za en malo krajvzeli od njega. Zakonca Richter sta se mogla spakivati v eden ram v mednarodnom getoni. Zaman pa so lŭstvo v tistoj kuči branili švedski diplomati, so 30. decembra 1944 pred podnevom vsikšoga prejk v Andrásynu ulico 60 zagnali.

Švedski diplomat Raoul Wallenberg je samo telko dosejno, ka so z njine ulice več nikoga nej odpelali. Drŭgi zranek so cejlo skupino - v spaudnjom gvanti, v strašnom mrazi - zagnali prauti Donavi. 72 lejt star Gedeon je leko eške slobaud vzeu od svoje žene, te se pa je postavu v réd. V ednoj ulici so kompanijo dojstavili in prvi petdeset od nji nut v Donavo strlili. Med njimi je biu prvi vogrski fabrikant vrastva tō, šteroga tejljo so nikdar nej najšli.

30. decembra 1945 so delavci s svojimi penezami na stenau pri dveraj fabrike postavili spominsko tablo. Gda je komuništarski rosag pá vkrajzveu tovarno, so tablo dojvzeli, in niške je nej znau, kama so go djali. Nej davnik, gda so obnavlali fabriko, so steli mekniti eden mali sto z marmora (márvány). Gda so ga na glavau postavili, so najšli napis v spomin nekdešnjoga direktora.

Restavrirana tabla od tistoga mau visi na stenej muzeja Fabrike za vrastvo Richter Gedeon.

*-dm-
ilustracija:
Szilveszter Bartkó*

... DO MADŽARSKE

Protesti ob svetovnem dnevu pedagoških delavcev

Demokratični sindikat pedagoških delavcev je pozval vrtce, osnovne in srednje šole ter dijaške domove, naj se ob svetovnem dnevu pedagoških delavcev (5. oktober) pridružio stavki, ki jo je organiziral omenjeni sindikat. Pozivu se je odzvalo okoli dvesto šol po vsej državi, največ seveda v Budimpešti. V Budimpešti so proteste organizirali tudi sami dijaki in starši (postavili so živo verigo oz. zaprli most na Donavi), ki so nezadovoljni z razmerami v mađžarskem javnem šolstvu. Povod za proteste v Budimpešti je bila tudi odpoved štirim profesorjem znane budimpeštanske gimnazije zaradi državljanske nepokorščine. Zaradi poostrenih pogojev organiziranja stavk, ki skoraj onemogočijo proteste na ta način, so na marsikateri šoli protestirali z državljansko nepokorščino. Upravljavci šol so na začetku profesorje kaznovali le s tem, da so jim znižali plačo, najbolj vztrajni so na koncu dobili odpoved. Stavka je bila organizirana predvsem zaradi šolske politike vlade, ki pedagoškim delavcem obljublja boljše plače le, če dobi podporo iz Bruslja. Dijaki in starši pa so glas dvignili tudi proti ustraševanju učiteljev.

Zunanji minister ponudil pomoč

Na pogovorih 6. oktobra v Beogradu, udeležili so se jih srbski zunanji, notranji in finančni minister ter avstrijski zunanji minister, je mađžarski zunanji minister Péter Szijjártó ponudil znatno pomoč Mađžarske v boju proti migracijam po t. i. balkanski poti. Kot je povedal, je nujna postavitev skupnih sil za varovanje skupne meje med Srbijo in Severno Makedonijo, pri tem je Mađžarska pripravljena pomagati tako z vojaki (graničarji) kakor tudi s tehniko. Opozoril je, da Avstrija, Mađžarska in Srbija ne varujejo le lastnih meja, temveč skupno evropsko mejo. Skupna varnostna linija je trenutno na srbsko-mađžarski meji, v skupnem interesu vseh treh držav pa je, da jo premestijo na srbsko-severnomakedonsko mejo. Omenjene države so si tudi do zdaj pomagale pri varovanju meje, toda le z manjšim številom graničarjev. Zaradi povečanega števila migrantov mora dobiti sodelovanje nove dimenzije, so še povedali. Na srbsko-mađžarski meji so letos že zaustavili 185 tisoč migrantov, lani v enakem obdobju 85 tisoč, leta 2018 pa le pet tisoč.

V MARIJI MAM VÜPANJE

Čameštrna Ana, po mo-
žej Bajzek, so na Gore-
njom Seniki na Janezo-
vom brejgi doma. Sploj
lejpo mesto je, gde oni
poživejo, vrkar
na vreki brega,
kaulakvrat ograd
z djablani, stere so
tak pune, ka vejke
do kle (tla) vi-
sijo. Oktober je,
depa sonce redno
pečé, kak če bi
augustuš biu, vejn
zato, ka smo visiko,
bola skrejej k
sonci. Kaulak-
vrat vsefele
barve špilajo,
kama koli po-
glednem. Naj-

Čameštrna Ana na den večkrat v roke vzeme
molitvene knjige pa Boga moli

lepše je nebo, tak
plavo, ka bi lepšo
pofarbati nej
mogli.

- Ana, kak se vi po
iži zovete tü na
Gorenjom Seniki?

»Mi smo Čameštrni,
depa ge sem nej tü
roje-na, ge sem se sé
oženila, moj rojstni
ram je nejda-leč kraj
od tec biu.«

- Te ste nagausta do-
mau odli.

»Pa vejš, na den
večkrat, vej pa te so
še moji stariš-ke
živeli.«

- Kelko mlajšov mate?

»Dva pojba pa edno
dekló, dekla je v
Varaši, ona dva
deteta ma, eden
pojep je doma, on
je nej oženjeni.
Drügi je tü v
vesi, on je oženjeni
pa tri mlajše ma,
vsi trgé so že
vönavčeni.«

- V lejpom mesti
mate ram, tü vrkar
na brejgi, gde je
vse tak lejpo.

»Prvin je lepše
bilau, gda se je
grünt bola vse
delo, zdaj že samo
djablane

rodijo, nika drügo
nej. Gnauksvejta,
če smo gor na
kugeu šli, smo
vidli seničko cerkev
pa vse lopau
kaulak, zdaj po-

nej mejla, tak ka
vsigdar sem sama
bila. Vejn zdaj
zato tak dugo
živem, tau je mena
pomagalo. Depa
tau je tō istina,
ka tistoga reda je
vsikši dosta delo,
dosta več kak
zdaj.«

- Vsikši je emo volau
na gazdiji delati?

»Če si emo ali nej,
mogo si delati,
drügo nej bilau.«

- Grünt je tadržo
cejlo družino?

»Mauž je delat odo,
tau je velka pomauč
bila, brezi toga bi
dosta bola žmetno
bilau. Ka smo
pri-pauvali, tisto
smo geli, zdravo,
prausno, depa
dobro je bilau, nej
smo vsigdar pri
padari bili kak
zdaj.«

- Ka ste pekli pa
küjali, ka je tak
zdravo bilau?

»Krumpline, kukrco,
ajdo, kapüsto, vse
ka je zraslo na
njivi, depa te je

malek vö z rama
nemo vidli. Če
kaulak gledaš,
ka je pokošeno,
tau je naš grünt,
gde je velka
trava, tisti že
nej.«

- Ka mislite, zakoga
volo tak dobro
vö-gledate, vej pa
tau bi niške nej
pravo, ka ste
devetdeset lejt
stari.

»Zdaj, letos smo na
Kmetiji držali mau,
depa žüpan me je
tü gorpoisko pa
pozdravo, gda
sem 90. rojstni
den mejla. Ne
vejm, ka je mena
pomagalo, ka taša
lejpa lejta sem
zadobila, vej pa
ge sem sploj
dosta delala.
Najbóla me tau
mantra, ka dosta
vse, pulonje že
pozabim, ka je
prvin bilau. Moj
mauž je v fabri-
ko odo delat, ge
sem pa doma na
gazdiji delala.
Gda so mlajši
šaulo vö-zopodli,
te so se tadale
včili, dosta pomauči
sem

Stare djablane so letos trno pune

še nej bila divjačina,
ka bi telko kvara
delala kak zdaj.«

- Kak zdaj mislim,
prvin ste tō dosta
djabok meli, ka
ste delali z nji-
mi?

»Odavali smo je,
zato ka

prvin so je kipüvali,
bilau, ka smo je s
kauli v Varaš pelali.
Ka je doma ostalo,
s tistoga smo mošt
redli, pekli smo pa
geli smo je.«

- Vино, pivo ste nej
redli?

Čameštrna iža je na vrejeki Janezovoga brejga
na trno lejpom mesti

»Kaj pa nej, grauzge
je bilau, s tistoga
vino, sör smo pa na
leto večkrat küjali,
zato ka dugo je
nej tastau.«

- Ka vse je trbelo
vcuj k šöra?

»Dosta vse nej,
vodau, hmel pa
gečmen. Gda smo
ga dolasküjali, te
smo ga nutra v
glaže natočili. Če
si ga prvin dolazapro
kak bi trbelo, te so
gobe vse v luft letele,
bilau je tak, ka je
še glaž raznokpočo.«

- Gda sem prišo,
sem vido, ka ste
ranč molitvene
knjige meli v ro-
kaj, molili ste?

»Boga sem molila,
kak vsikši den, na
den trikrat.«

- Ka molite?

»Vsefele, največkrat
Marijine molitve,
zato ka Mariji se
vüpan najbóla.
Dostokrat, gda
sem v kakšni nevauli
bila,

vsigdar sem njau
prosila za pomauč
pa vsigdar mi je
pomagala, v njej
mam največ vüpanja.«

- Ka mislite od
tauga, ka zdaj že
mladi ne vörvajo
tak kak prvin.

»Zato je pa svejt
tak da-

leč prišo, ka je
bojna, nikdar sem
nej mislila, ka
gnauksvejta zadobim
tretjo bojno.«

- Kak se spomnite
na drügo svetovno
bojno?

»Na tau se dobro
spaumnim, ka tü na
Seniki so Rusi enga
človeka tastrejlili,
zato ka je ženo
brano.«

- Rejsan je tak
bilau, ka dekle pa
ženske so se skrivalo,
gda so Rusi prišli?

»Ge sem se tü
skrivala, notra v
ritunje, vejn en
keden, dočas ka so
Rusi nej odišli.
Zavolo te grdi
Rusov je žalosten
svejt biu, nikdar si
tašo ne želejm
nazaj. Vidiš, ge
sem vse vöspobala
pa skaus prenesla
pa itak sem tü.
Istina, ka zdaj
sem že sama
ostala, vsi moji
vrstniki, steri so
tü živeli, gde je
naš, Čamešterin
krošeu biu, so že
pokopani.«

Karči Holec

Od inda v gnešnji čas

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Iz Babnoga polja, »slovenske Siberije« nazaj na goro Snežnik staupimo. Od tam si poglednimo, kama bi se po krajini Notranjska tadale napautili. Depa, gda gor demo ali se doj po njem napautimo, skrb moramo meti. Moramo skrb meti, ka na kakšo bildje ali cvejt ne staupimo. Baug vari, ka bi kaj takšnoga ftrgnoli. Snežnik za botanični rezervat vala.

Tam, kama nas paut pela, murke več ne najdemo. Niže, ta doj na 587 metrov smo prišli. Tam nas grad Snežnik čaka.

Od pripovedjst do istine

Že smo se nej samo gnauk s tejm srečali, kak si lidge od koga vcejlak po svoje brodi-jo. Z gradom Snežnik se je

prosili, aj je eno par v lidi spreobrne. Dobra vila ji poslūša. Tej »nauvi« lidge grad Snežnik gorpostavijo. Do ta eške velko pa šorko paut naredijo. Tak so

Istina nam pravi, ka na tom mesti že malo po leti 1000 so velki grad-trdnjavo zozidali. Tau je biu čas velkoga bitja, nauve dinastije so po zemlej segale. Sto je prvi stejne dau gor postaviti, se nej vej. Zaprav, nekšne teorije živejo, depa, neje najbolje gvūšno, kak aj bi bilau

tō nika ovak nej godilo. Lidge so že od inda po velki gauškaj spodkar pod Snežnikom ojdli. Krajšo paut so si delali. Dosta ji je zablaudivilo. Z njimi je divdja stvar velke nevaule

lidge vedli, kama ji paut pela, v gradi so si leko počinuali, kaj spili po pogeli tō. Depa, enoga dnejava v grad lagvi lidge pridejo. Nikšnoga poštvān-ja do drejv pa do divji živali

Polh skur tak dugi rep ma, kak je njegov tejlō dugo gé. Ranč v krajini Notranjska, od stere pripovedjamo, ga na velke lovijo. Ta »djaja« se polhanje zove. Kelko je poznano, prvi dokument od toga nam iz leta 1260 pripovejda

mela. Tak so se medvedi, divdje mačke, vuki pa lisice dun zgučali, ka tau se enjati mora. Lepau so dobro vilo (tündér)

so nej meli. Na velke drejve začnejo podejtrati, djaja se doj ne stavi. Po dugi lejtaj trpljenja dun mauder medved vse tau v

roke vzeme pa lagvo delo dojstavi. Pravijo, ka eške gnesden tam kaulakvrat ojdli. Lidge so njegovi svejt bole poštvāvati začnili. Če nej, če nej... Od toga baukše spoj nej broditi.

»naus« ide.

Vej se, ka že stari Rimljani so je geli. Na Notranjskom pa kaulak krajine že od inda ga vōcvrejo. Tak mast dobijo, stero za vrastvo majo. Pravijo,

Zaprav ne pripovedjamo od klobūka, bole bi njoj kapa leko prajli. Depa, tau za gor na glavau dati vcejlak svoje menje ma: polhovka. Za njau kaulak 32 kauž trbej. Inda so iz nje eške kapute tō delali. Polhovka gnesnin kaulak 80 evronov pride, delač ta nazaj je »cejlo malo verstvo« je vrejndna bila. Baukše povejdamo, zvekšoga so jo samo djagri na polhe, polharji, nosili

Prvi gospudje, steri so nam gnes poznani pa so grad prejkmeli, se po njem zovejo. Gvūšno, ka v tistom časi so se po nemško pisali, tak je moglo biti: gospudje Shneberg so tau bili, mi bi njim Snežniški prajli. Tak se vej, ka leta 1269 je eden od nji, Meinhard, nekšne velke gauške kūpo. Grad se je skozi stau pa stau lejt spremeniui. Vō so se minili gospudje pa grofovge tō, steri so ga prejkmeli. V njegve stejne so se Franki, Tōrki pa eške sto zaletavali. Gnes v njem muzej dela. V njen se leko dosta o eni divdji stvari pa djaji na njau tō zvej. Iz toga se je cejli kulturni fenomen naraudo.

Polh

je mala stvar, nesterni bi prajli, ka več nej mūš pa podgan eške tō nej. Najbaukše, ka si ga poglednemo.

Polha (pele) so najbolje zavolo gestija lovili, depa, tau so nej s pūkšo delali. Eške gnesden menjše lesene kaštūle delajo, v stere se nutzgrabi. Nut v nje taposenjene falajčke grūške denejo. Tau njemi nebesko v

ka takšnoga penicilina nega, ka vse leko od polha mast vōzavrači. Gnes se polha samo

Eden od cvejtov, steroga so lidge skur na nikoj djali, se rdeča murka zove. Na više kak 1000 mejtrov raste. Vse do oktavra jo leko na Snežniki vidimo. Ovak pa murka nema samo takšo farbo kak leko na fotografiji vidimo. Na drugi planinaj vsikša ovakšo farbo ma: od blejdo rauzane pa vse do črne

eške v mejseci oktabri lovi. Tau regulō so naprej vzeli, ka lidge so ga že skur na nikoj djali.

Kak povejdano, polh se je že od inda na stoli leko najšo. Najraj so ga kak gausto krepko župo delali. Obara njoj pravijo. Steri je gnauk polhovo obaro djo, več druge neške poglednoti, v lampe djasti pa eške menje. Od vsega pa je največ pejnež

v ram njegovu kauža prinesla. Trno poštvāvana je bila po cejloj Evropi. Ranč iz Notranjske pa je eden »klobūk« doma. Iz muzeja v gradi Snežnik se tadoj po pauli napautimo. Loško polje se zove. Leko njemi tō Loška dolina povejmo. Paula, travniki skrak potokov cejlo dolino pokrivajo. Po potaj pa tadale po poštvāvi v »metropolo« toga svejta pridemo. Menje Stari trg pri Ložu nam skur vse povej: neka staroga skrak nekšnoga Loža stodji. Ka je bole staro od Loža nam lejta v dokumentaj pripovedjajo. Cerkev v »starom« je gvūšno že leta 1221. stala. Lož se je bole 150 lejt nazaj začno »gorzdigavati«, prva industrija v dolini se je tam začnila. Eške gnesden lidam krūj dava. Vse tau pa se je spodkar pod gradom začnilo, Loški grad ga od inda zovejo. Skur telko lejt bi emo »na plejčaj«, kak ji grad Snežnik nosi. Zakoj emo? Po leti 1700 ga je več

niške nej prejkvzeu. Pomalek so za njim samo eške vkūper sūnjene stenē ostanole. S tejm je nauvo menje daubo. Nejmi ali pusti grad ga tō zovejo. Gvūšno ka na njegovom mesti nekak postrašūva, pa tau je tō gvūšno, ka više njega za časa punoga mejseca kakšna čaralica lejče. Tak je inda bilau pa je gnes tō tak.

Miki Roš

Jelka Rošker Trajbar – karateistka iz Cankove

»ČE MAŠ V GLAVI VSE POPUCANO, TE NIKA NE MAUTI«

Nej dolgo toga nazaj je bilau v varaši Hertogenbosch na Nizozemskom 15. evropsko prvenstvo v skif karateji (SKIEF), na sterom je Jelka Rošker Trajbar s Cankove dosegnola trnok velki uspeh (siker), vej pa je v svojoj starostnoj kategoriji od 55 do 60 lejt v kataj dobila bronasto medaljo.

»Tau tekmovanje je bilau vleti, gda je pri nas najkveksa vročina bila, tam pa je bilau, skor smo nej mogli võrvati, mrzlo. Dobro, ka sam s sebov mela tüdi duge lače pa trenerko, ovak bi me tam zeblo,« je prva pravla sogovornica

in cudjala, ka so Nizozemci trnok prijazni (kedves) lidge, vej pa se tam »vsakši vsakšomi pokloni, dosta pa se jih tüdi s piciklini vozi.« Pred samim tekmoivanjom so zavolo šparanja treninge meli zvüna, gda je šlo za istino, pa se jim je na blazinaj, stere se pri karateji zovejo tatamiji, malo škälilo ali tau je Jelko nej bantivalo preveč, tak ka je leko pokazala vse svoje znanje: »Če maš v glavi vse popucano, te nika ne mauti, te se leko prepistiš tekmoivanji. Ges pravim, če je kaj žmetno, te se špilaj. In tak mi je gratalo osvoviti bronasto medaljo. Ovači pa je tau nej bila moja prva medalja na velki tekmoivanjaj. Točno pred desetimi leti sam na svetovnom prvenstvi, stero je bilo v Avstraliji, bila drüga in sam osvovila srebrno medaljo.« Trbej ške telko raztolmačiti, ka so kate disciplina, v steroj dé za prikaz obramb (védelem), tak ka tekmuivleš sam, nej prauti drügomi karateisti. V borbaj in prausti borbaj so tekmoivali drügi.

Z maužom Darjanom sta pred desetimi leti s svetovnoga prvenstva prinesla dve srebrnivi medalji

Na letošnje evropsko prvenstvo je iz Slovenije šlo 16 tekmoivalcov, vse od dece do veteranov, pauleg njih pa ške neka trenerov in starišov. Na

paut so šli s kombiji, vej pa se je pokazalo, ka bi biu bus predragi: »V našom kombiji smo

Tri najbaukše z letošnjoga evropskoga prvenstva v kataj, v starostni kategoriji od 55 do 60 lejt

bili trgé šoferi, tak ka smo se menjavali pri vožnji. Na paut smo šli iz Maribora ob devetih večer in smo prišli na cil drügi den okauli ene võre zadvečerka. Prišli smo par dni pred tekmoivanjom, vej pa se more telau navaditi na tisto klimo in se malo spočimauti od duge poti.« Zanimivo je, ka se je Jelka Rošker Trajbar s karatejom bole resno začnola spravlati te, gda je bila stara 35 lejt. Istina gé, ka jo je že v njenih mlaščih

lejtaj zanimó té šport, sploj zatau, ka je rada gledala filme, v sterih je špilo erični Bruce Lee, steri je biu kung fu borec: »Moj oča, steri je biu policaj, je trenero jiu-jitsu. On je meu dosta knjig tüdi o karateji. Nevola je ta, ka se s knjig glij ne moreš navčiti, ka ti more neške pokazati, zatau sam te tau tanjala. Te, gda pa sta mojiva mlajša, sin in čerka, začnola doma na Cankovi trenerati karate, pa sam ške sama spadnola v tau notri. Prva sam samo pomagala voditi zapisnike, ali te gda se je moj mauž odlaučo, ka de šau po svoje, sam začnola ške sama trenerati. In tak sam pri 35 lejtaj prvo paut bausa preštaupila prag telovadnice v kimonoji. S tem dihanjom in vajami sam nej pomagala samo svojomi tejli, liki tüdi svojoj glavej, ka sam leko popucala tau, ka se mi je zgaudio v žitki. Zdignila sam svojo samoza-

vest in djala telau v ravno-vesje.«

Zanimivo je, ka sta mlajša, steriva ste gnesden že võzraščeniava človeka in mata svoje držine, nej več tak povezaniva s karatejom kak ona. Sin Renato, steri je poklicni sodak, malo ške, sploj zdaj, ka se je preselo nazaj na Cankovo, ške tü in tam pride na trening, pri čerki Valentini, stera z držino žive v Ljubljani pa je tak, ka je njena čerka začnola trenerati karate, tak ka je tüdi ona

pá povezana s tem športom: »Mam tri vnükice in enoga vnüka. Sin ma 14-letno Kajo in 10-letnoga Bora, čerka pa 9-letno Virinejo in petletno Juno.«

Jelka (na sredini v zadnji vrsti) vküper z družino in pajdaši

Jelka Rošker Trajbar, stera si svoj vsakdanešnji krüj slüži s tem, ka dela knjigovodske in računovodske posle za podjetnike in obrtnike pa društva, s karatejom žive vsakši den. Prejk njega je »mojstrica štrti dan« spoznala tüdi »mojstra šesti dan«, svojoga drügoga moža Darjana, s sterim mlade karateiste včita na Cankovi, v Kuzmi in v Gornijj Petrovcaj. Konci kedna pa so skor furt rezervejrani za tekmoivanja, nej samo v Sloveniji, tüdi na tihinskóm: »Tüdi če z možom deva samo šetat v Fuks grabo v Korovcay, gé je rejsan trnok fajm, tak ka pravim, ka je tau najlepša telovadnica na svejti, se stavim pa napravim celo kato ali pa samo neka vaj.«

Občina Cankova je pobratena z Občino Šmarješke Toplice.

In že devet let obej občini, sterivi sta 175 kilometrov vkraj ena od drüge, povezüvle pohod. In tak so člani Športnega društva Genau, med sterimi je bila tüdi Jelka, letos pa šli na

tau dugo paut. Prve tri dni so preodili okauli 50 kilometrov, zadnji den pa malo menje, vse do cilja, steri je biu v Šmarjeti. »Na tom pohodi sam bila že lani. Te smo šli od Šmarjete prauti Prekmurji. Tau je rejsan ena takša fajm stvar. Moreš meti malo kondicije ali dosta gé v glavej, ka ti tau premagaš, sploj te, gda moreš titi gor v breg, na primer letos na Vetrnik lani na Boč. Inači pa je trnok fajm na cilji, gé nas furt počakata obadva župana pa lidge iz obej občin,« je na konci ške cudjala Jelka Rošker Trajbar. (Kejpa na 1. strani: Na cilji letošnjoga pohoda od Cankove do Šmarjete).

Silva Eöry

Kejpi: osebni arhiv Jelke Rošker Trajbar

**SPORED SLOVENSkih
TELEVIZIJSKIH PROGRAMOV**
**OD 14. OKTOBRA
DO 20. OKTOBRA**
PETEK, 14.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:35 RTV Slovenija danes in jutri: Javna razprava o delovanju RTV Slovenija, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Tajkuni: ZDA, 14:30 Prislunhimo tišini, 14:45 TV-izložba, 15:00 Mostovi – Hidak, 15:45 Mulčki, risanka, 15:50 Skoraj nikoli, 16:20 Infodrom, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ah, ta leta! 17:50 Družina Jazbečjak, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo in Petro: Prekmurska »zlejvanka«, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 V petek zvečer, 21:25 Na lepše: Haloze in deficitarni poklici, 22:00 Odmevi, 22:25 Volitve 2022, 23:00 Kinoteka: Klavir, 1:05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:30 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:25 Napovedujemo

PETEK, 14.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:30 Videotrak, 10:30 Dobro jutro, 13:20 Šef doma, z Mašo: Sladki štruklji po moje, 14:10 Ugriznimo znanost: Digitalni dvojčki, 14:40 Slovenski magazin, 15:20 O živalih in ljudeh, 16:00 Na vrtu, 16:30 Tekma, 17:50 Poklon slovenskih glasbenikov Slavku Avseniku, 19:00 Nelson Mandela, borec proti apartheidu, 19:55 Panorama, 20:15 Gospodarstvo, 20:35 Magnet, 20:50 Jezdec pravičnosti, 22:55 Selfie brez retuše, 0:00 Videonoč

SOBOTA, 15.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Otroški program, 11:40 Ah, ta leta! 12:10 TV-izložba, 12:15 Duhovni utrip, 12:30 Ozare, 12:35 Kaj govoriš? = So vakeres? 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 O živalih in ljudeh, 13:55 TV-izložba, 14:15 Podjetno naprej: Misija Mlada kohezija / Hmeljarstvo Čas, pridelovalec hmelja, 14:50 Prislunhimo tišini, 15:10 TV-izložba, 15:30 Rojaki, 16:00 Ambienti, 16:30 Na vrtu, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Luka in Lučka, risanka, 17:30 Sobotno popoldne, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 20:00 Joker, 21:00 Kaj dogaja? 21:35 Trom: na robu, 22:30 Poročila, Šport, Vreme, 22:55 Sedmi pečat: Resnica o Kellyjevi tolpi, 1:05 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:30 Dnevnik, Slovenska kronika, Utrip, Šport, Vreme, 2:25 Napovedujemo

SOBOTA, 15.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Najboljše jutro, 9:00 Spomini: Matija Malešič, 10:20 Začnimo znova, 11:15 Pianist v belem, portret dr. Pavla Kornhauserja, 12:30 Avtomobilnost, 13:20 Sen znala jes: Koncert Rudija Bučarja, 16:15 Šport in špas, 17:10 Brez pik in vejic o Venu Tauferju, 18:15 Odprava na Arktiko – leto na ledu, 20:05 Odslej sta mož in žena, 22:15 Koncert: Pankrti – 40 let, 23:40 Videonoč

NEDELJA, 16.10.2022, I. spored TVS

7:00 Otroški program, 10:50 TV-izložba, 11:20 Ozare, 11:25 Obzorja duha, 12:00 Ljudje in zemlja, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 V petek zvečer, 14:50 Na lepše, 15:30 Felicita, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Bacek Jon, risanka, 17:30 Nedeljsko popoldne, 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 20:00 Genialna prijateljica, 21:10 Intervju, 22:00 Poročila, Šport, Vreme, 22:30 Proti temi, 23:30 Vedun: Stara Evropa - spontano grleno petje, renesančna glasbila, 23:40 Gustav Mahler-Renato Zanella: Adagietto, plešeta Shoko Nakamura in Wieslaw Dudek, 23:50 M. Ravel: La Valse, Simfonični orkester RTV Slovenija in En Shao, 0:15 Dnevnik Slovencev v Italiji, 0:45

Dnevnik, Slovenska kronika, Zrcalo tedna, Šport, Vreme, 1:40 Napovedujemo

NEDELJA, 16.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 7:00 Duhovni utrip, 7:20 Ugriznimo znanost, 7:50 Veliki koncert Orkestra Mandolina Ljubljana z gosti, 8:50 50. mednarodni folklorni festival Beltinci, 10:00 Začnimo znova, 11:00 Žogarija, 11:30 Učitelj Žaba, 12:50 Po Severni Ameriki s Simonom Reevesom, 14:20 Ambienti, 14:55 V petek zvečer, 16:30 Greta, 18:10 Pred SP v nogometu, 19:20 Rokomet (M): Kosovo - Slovenija, kvalifikacije za EP 2024, 21:00 Žrebanje Lota, 21:10 Arena, 22:05 Kdo laže? 23:00 Nedeljsko popoldne, 0:30 Kaj dogaja? 1:15 Videonoč

PONEDELJEK, 17.10.2022, I. spored TVS

6:20 Utrip, Zrcalo tedna, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Intervju, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Avstralija v barvah: Izpostava imperija, 14:20 TV-izložba, 14:40 Sprehodi, 15:10 Dober dan, Koroška, 15:45 Mumindol, risanka, 16:10 Z kot Zofka, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Podjetno naprej, 17:50 Kuhar Štef, risanka, 18:05 Šef doma, s Petro: Testenine Alfredo, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Tednik, 21:00 Arena, 22:00 Odmevi, 22:25 Volitve 2022: Pogovori s predsedniškimi kandidati - Vladimir Prebilič, 22:45 Šport, 22:55 Umetnost igre, 23:35 Edinstveni zvok posebnih glasbil, 23:40 Združeni ljubljanski poklicni orkestri in Miha Rogina: Igor Krivokapič, 7 trobent apokalipse, 0:50 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:15 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:10 Napovedujemo

PONEDELJEK, 17.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:40 Videotrak, 10:50 Dobro jutro, 13:40 Obzorja duha, 14:20 Šef doma, z Mašo in Petro: Prekmurska »zlejvanka«, 14:40 Prislunhimo tišini, 15:15 Na lepše, 16:10 Ljudje in zemlja, 17:20 Sobotno popoldne, 19:00 Utopljanje v plastiki, 19:55 Panorama, 20:15 Črna kronika, 20:35 Magnet, 20:50 Po Severni Ameriki s Simonom Reevesom, 22:00 Podjetno naprej: Misija Mlada kohezija / Klet Brda, 22:35 Vojna v Evropi – drama v Ukrajini, 23:35 Lasje, 0:15 Videonoč

TOREK, 18.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:00 Vem! 11:40 TV-izložba, 11:55 Tednik, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Avstralija v barvah: Premik v zvestobi, 14:20 Duhovni utrip: Evropski dnevi judovske kulture, 14:35 TV-izložba, 15:00 Potepanja – Barangolások, 15:30 Ezopovo gledališče, risanka, 15:40 Mulčki: Dajmo, Snoopy! risanka, 15:50 Nezmotljivi detektivi: Primer kosmatega zmikavta, 16:05 Smrtonosni plenilci: Najboljši plenilci, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Alpe-Donava-Jadran, 17:50 Niki Vrum, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo: Fižolovi rjavčki, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Žarenje, 20:50 RTV Slovenija danes in jutri: Javna razprava o delovanju RTV Slovenija, 22:15 Odmevi, Šport, 23:00 Spomini: Matija Malešič, 0:55 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:25 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:15 Napovedujemo

TOREK, 18.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:10 Videotrak, 10:10 Dobro jutro, 13:00 Na lepše, 13:50 Šef doma, s Petro: Testenine Alfredo, 14:30 Umetnost igre, 15:20 Avtomobilnost, 16:10 Andrej Go-

sar: Mislec v prelomnih časih, 17:10 Joker, kviz, 18:15 Kaj dogaja? 19:00 Utopljanje v plastiki, 19:55 Panorama, 20:15 Koda, 20:35 Magnet, 20:55 Jezdec pravičnosti, 22:55 Vojna v Evropi: Drama v Ukrajini, 23:55 Kaj govoriš? = So vakeres? 0:30 Videonoč

SREDA, 19.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:05 TV-izložba, 11:20 Vem! 12:00 TV-izložba, 12:15 Pozabljeni Slovenci: Lili Novy, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Avstralija v barvah: Priseljevanje ali nazadovanje, 14:20 Osmi dan, 14:50 Rojaki, 15:15 Mostovi – Hidak, 16:00 Bacek Jon, risanka, 16:25 Mulčki, risanka, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Tipično slovensko: Mala dežela, veliki uspehi, 17:50 Kumijine živalske zgodbe, risanka, 17:55 Knjižni molj: Labirint, 18:05 Šef doma, s Petro: Sladki takosi, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:05 Film tedna: Limonov kolač z makom, 22:15 Odmevi, 22:40 Volitve 2022: Pogovori s predsedniškimi kandidati - Sabina Senčar, 23:00 Šport, 23:15 Sveto in svet, 0:10 Tipično slovensko: Mala dežela, veliki uspehi, 0:40 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:05 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:00 Napovedujemo

SREDA, 19.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 8:30 Videotrak, 9:45 Alpe-Donava-Jadran, 10:30 Dobro jutro, 13:20 Šef doma, z Mašo: Fižolovi rjavčki, 14:00 Otroški pevski zbor RTV Slovenija: Slovenske ljudske pesmi in otroške igre, 14:30 Imago Sloveniae - Moški komorni zbor iz Bolgarije: Folklorna glasba, 15:15 Ambienti, 15:50 Nedeljsko popoldne, 17:20 RTV Slovenija danes in jutri: Javna razprava o delovanju RTV Slovenija, 18:55 Ali mesna industrija ogroža planet? 19:55 Panorama, 20:15 Zdravje, 20:35 Magnet, 20:50 Žrebanje Lota, 21:00 Na utrip srca: Hilary Hahn: evolucija umetnice, 22:00 Za vsako ceno, 23:05 Videonoč

ČETRTEK, 20.10.2022, I. spored TVS

6:20 Odmevi, 7:00 Dobro jutro, Poročila, 8:05 Dobro jutro, Poročila, 10:05 V vrtincu ljubezni, 11:05 Vem! 11:45 TV-izložba, 11:55 Arena, 13:00 Prvi dnevnik, Šport, Vreme, 13:25 Avstralija v barvah: Desetletje protestov, 14:25 TV-izložba, 14:40 Slovenski utrinki, 15:05 Težišče - Súlypont, 15:45 Mulčki, risanka, 15:50 Sobotni krompir, 16:35 TV-izložba, 17:00 Poročila ob petih, Šport, Vreme, 17:20 Ugriznimo znanost: Reševanje Benetk, 17:50 Reaktivčki, risanka, 18:05 Šef doma, z Mašo: Nekvašeni bageli z domačimi namazi, 18:20 Vem! 18:57 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 20:00 Volitve 2022, 22:00 Odmevi, Šport, 22:40 Osmi dan, 23:10 Dediščina Evrope: Prigode mladega Voltaira, 0:15 Ugriznimo znanost: Reševanje Benetk, 0:45 Dnevnik Slovencev v Italiji, 1:10 Dnevnik, Slovenska kronika, Šport, Kultura, Vreme, 2:05 Napovedujemo

ČETRTEK, 20.10.2022, II. spored TVS

6:00 Napovedujemo, 9:50 Videotrak, 11:00 Dobro jutro, 14:00 Šef doma, s Petro: Sladki takosi, 14:20 Tipično slovensko: Mala dežela, veliki uspehi, 15:00 Sveto in svet, 16:10 Mojster in njegov Gašper, 17:20 V petek zvečer, 19:00 Novo obdobje stranišč, 19:55 Panorama, 20:15 Znanost in tehnologija, 20:35 Magnet, 20:50 Avtomobilnost, 21:20 Ambienti, 22:00 Večer Astorja Piazzolle: Marko Hatlak & FUNtango, Bernarda Fink Inzko in Marcos Fink, 22:50 Slovenska jazz scena: MareziJazz 2022: Big Band Radlje, 23:45 Videonoč

MEPZ AVGUST PAVEL NA RTV SLO

Na RTV SLO (slovenski televiziji) pripravljajo eno oddajo z naslovom Kje so tiste stezice, na šteroj do se notpokazali

Baugi, nej je tak bilo. Vsako pesem smo samo dvakrat spelali pa so bili tisti, ka so bili tam v tistom velkom studijo-

ženske bole kak moške, naj se dobro vidimo, gda mo na TV. Nej je bilo na leki spevati, ka je v studijoni slaba akustika, pa ešče tak na šurki so pevci mogli stati, ka so slabo čüli eden drugoga. Rejs, ka smo se že duže pripravljali na to snemanje, zato pa smo brez nevole opravili snemanje, prvič tak pod močnimi posvejti pa pred mnogimi kamerami.

Po snemanji smo še malo poglednili središče Ljubljane. Iža v šteroj je RTV SLO je nej daleč vkraj, tak ka smo v lejpom sunčnom vremeni šli peški do Tromostovja in Prešernovoga spomenika.

MePZ Avgust Pavel v studijoni RTV SLO

slovenski pevski zbori iz sednjih držav: Avstrije, Italije, Hrvaške in Madžarske. Iz Madžarske je biu pozvani pevski zbor Avgust Pavel, ki je najstarejša kulturna skupina v Porabji. Že na sprtoletjte je v Porabje prišla skupina snemalcov slovenske televizije, ka so malo gordjemali na Gorenjom Seniki, pa tisto te tū notpokažejo, gda de naš zbor spejvo. Dosta vse so snemali pa večkrat je trbelo ponavlati, ka naj vse tak bode kak trbej. Zato smo se v soboto, 1. oktobra malo s strajom pelali proti Ljubljani, leko ka de pa trbelo dostikrat ponavlati pa dostakrat začniti vsako pesem. Vala

MePZ Avgust Pavel pred stavbo RTV SLO v Ljubljani

ni, pa tisti, ka smo jih mi nej vidli, zadovolni pa so pravli, ka je dobro. Prva, kak smo na velki oder staupili, so nas malo pofarbali, našminkali,

Oddaja »Kje so tiste stezice«, bo na TV SLO decembra. Točen datum pa vōro nam ešče povejo. Če mate tē program, te go poglednite.

Ciril Kozar

M. A. J.

Letos so spet organizirali program M. A. J. (Mreža Alpe-Jadran), v okviru katerega so 30. septembra mladi iz Italije, Avstrije in Hrvaške prišli v Porabje. Po prihodu so se namestili v penzionu Andante in hotelu Lipa. Po kosilu in kratkem počitku smo šli skupaj v Števanovce, kjer smo si ogledali zanimivo muzejsko

Udeležence je pozdravila tudi generalna konzulka RS v Monoštru Metka Lajnsček

zbirko o železni zavesi Stražarji ob meji, ki ponazarja življenje ob železni zavesi, življenje mladih vojakov med služenjem vojaškega roka ter o neprehodni ločnici med ljudmi ob meji, s katero so bile pretrgane družinske in prijateljske vezi. Mladi so si lahko ogledali različno orožje, vojaške uniforme in motorna vozila ter spoznali vsakdanje življenje vojakov. Po ogledu muzeja smo šli v monoštrske toplice, kjer smo se kopali do večera. Drugi dan projekta je bil namenjen globljemu spoznavanju Porabja. Valentina Novak, višja svetovalka za porabsko šolstvo, je udeležencem približala naše kraje. Njene besede in videoposnetki so jim pomagali, da so si lažje predstavljali življenje pri nas,

Mladim je Muzej železne zaves v Števanovcih predstavila predsednica Slovenske zveze Andrea Kovács

kako mislimo, delamo in ohranjamo našo dediščino. Ponosno smo rekli, da je biti porabski Slovenec »cool« in da so mladi vedno bolj aktivni pri uporabi jezika in ohranjanju slovenstva. Strinjali smo se, da je ključ do mladih zabava, na kateri se lahko združujejo bolj sproščeno. Na koncu so nas organizatorji razdelili v skupine in imeli smo praktične naloge: načrtovati izlet v Porabju, ki vključuje vse pomembne značilnosti pokrajine, predlagati ideje, kako bi se lahko učili slovenski jezik bolj učinkovito, primerjati zamejske slovenske skupnosti. Udeleženci so bili zelo kreativni in kot pri vsakem projektu M. A. J. smo tudi tokrat dobili zanimive rezultate.

Dvodnevni program smo končali s kosilom, ki ga je polovica skupine imela na slovenski vzorčni kmetiji na Gornjem Seniku, druga polovica pa v hotelu Lipa v Monoštru.

Noémi Illés in Dóra Doszpot

Szlovénnek születél,
maradj is meg annak!

Porabje

TEDNIK
SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Izhaja vsak četrtrek
Založnik:
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika:
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy
Naslov založnika in uredništva:
H-9970 Monošter,
Gárdonyi G. ul. 1.;
tel.: 94/380-767;
e-mail: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk:
TISKARNA DIGITALNI TISK D.O.O.
Lendavska 1; 9000 Murska Sobota; Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika vlade, oddelek za narodnosti,
Zveza Slovencev na Madžarskem in Urad vlade RS
za Slovence v zamejstvu in po svetu.
Naročnina: za Madžarsko letno 2.600 HUF, za
Slovenijo 22 EUR. Za ostale države 52 EUR
ali 52 USD.

Številka bančnega računa: HU75
11747068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB